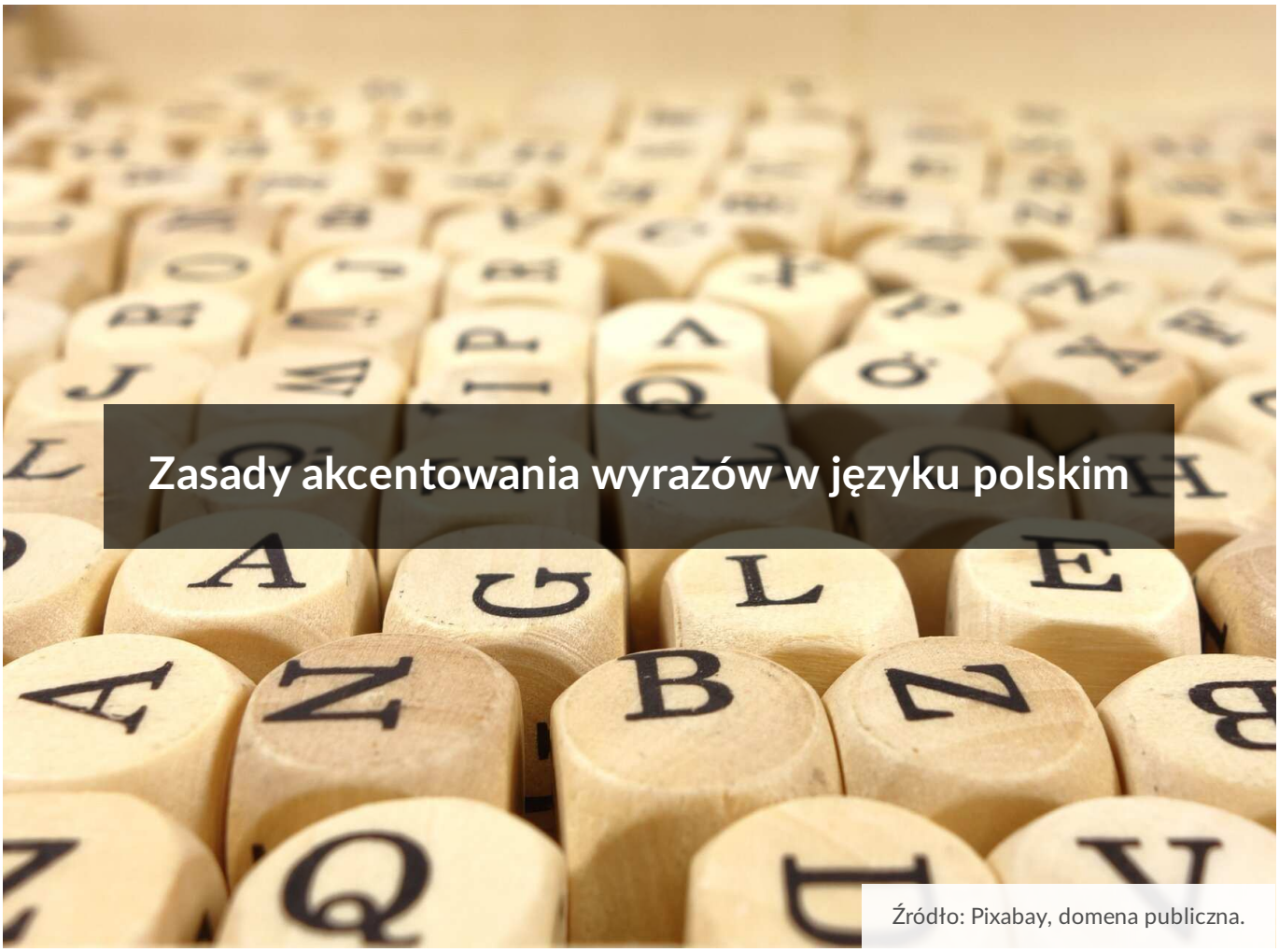


Zasady akcentowania wyrazów w języku polskim

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Audiobook
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: dostępny w internecie: http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=337:poprawne-akcentowanie&catid=44&Itemid=208.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *X*, [w:] *Księga ubogich*, 1934, s. 31–33.



Zasady akcentowania wyrazów w języku polskim

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Akcentem nazywamy położenie nacisku w postaci silniejszego wydechu na pewien odcinek wypowiadanego tekstu. Tym odcinkiem może być wyraz w zdaniu (mamy wtedy do czynienia z akcentem zdaniowym) lub sylaba (akcent wyrazowy). Większe trudności może sprawiać akcent wyrazowy. Właściwe akcentowanie wyrazów nie jest sprawą prostą, dlatego warto poznać zasady nią rządzące.

Twoje cele

- Rozróżnisz typy akcentów wyrazowych w języku polskim.
- Zapamiętasz zasady poprawnego akcentowania.
- Nauczysz się unikać najczęstszych błędów akcentowych.
- Pogłębisz funkcjonalną wiedzę z zakresu nauki o języku.

Przeczytaj

Typy akcentu w języku polskim

Akcent wyrazowy polega na silniejszym wymówieniu danej sylaby w wyrazie.
W polszczyźnie jest to najczęściej ta sama sylaba dla wszystkich form fleksyjnych danego leksemu (inaczej niż np. w języku rosyjskim), jednak zdarzają się wyjątki. W języku polskim dominuje akcent paroksytoniczny, czyli położony na przedostatnią sylabę wyrazu (rec**e**pta, z**a**jąc, warszawi**a**nka itd.). Ciekawostką jest fakt, że stan obecny nie jest pierwotny, ponieważ w staropolszczyźnie akcentowano wyrazy na pierwszej sylabie (akcent inicjalny). Taki stan zachował się do dziś w gwarze podhalańskiej. Współcześnie akcent inicjalny często bywa tzw. akcentem pobocznym w wielosylabowych wyrazach z paroksytonezą. Poza wyżej wymienionymi wyróżnia się także akcent wyrazowy na ostatniej sylabie (akcent oksytoniczny) lub trzeciej od końca (akcent proparoksytoniczny). Zdarza się również, że akcent pada na czwartą sylabę od końca. Pozostałe typy akcentów są mniej rozpowszechnione, a sytuacje, w jakich występują, nie zawsze można ująć za pomocą jednoznacznej reguły.

Akcent wyrazowy – zasady ogólne

Ogólne zasady rządzące akcentuacją inną niż paroksytoniczna są następujące:

1. Akcent na pierwszej sylabie:

- w postaci akcentu pobocznego: K**o**nstantyn**o**pol, w**y**sokości**o**wy.

We współczesnej polszczyźnie ogólnej akcent inicjalny funkcjonuje wyłącznie w postaci akcentu pobocznego, czyli takiego, który jest niejako „podporą" dla akcentu głównego występującego na dalszej pozycji w wyrazach wielosylabowych. Tak jest np. w wyrazie przy-ro-do-znaw-stwo: wypowiadając to słowo w sposób naturalny, na pewno zauważysz, że przed akcentem głównym, paroksytonicznym (-znaw-) występuje także słabszy akcent na sylabie pierwszej (przy-).

2. Akcent na czwartej sylabie od końca – występowanie tego typu akcentu jest najłatwiejsze do zapamiętania, gdyż sprowadza się do:

- 1 i 2 os. l.mn. trybu przypuszczającego: zdecydow**a**libyśmy, wzięlibyście.

3. Akcent na pierwszej sylabie od końca – jego zasięg ogranicza się do następujących przypadków:

- skrótowce: GPS (dżi-pi-**es**), PKP (pe-ka-**pe**);

- wyrazy jednosylabowe z prefiksami arcy-, eks-, wice-: arcym**a**g, eksm**ą**ż, wicem**i**strz;
- wyrazy pochodzenia obcego, głównie francuskiego: à propos, foyer (a-pro-**po**, fła-**je**).

4. Akcent na trzeciej sylabie od końca – poza paroksytonicznym najbardziej rozpowszechniony:

- rzeczowniki na -ika/-yka **zapożyczone** z łaciny bądź za jej pośrednictwem – w mianowniku l.p. lub przypadkach o tej samej liczbie sylab: p**o**lityka, p**o**lityce, f**i**zyka, f**i**zyką, matem**a**tyka, matem**a**tyki;
- rzeczowniki typu polityk, fizyk, matematyk – w dopełniaczu lp. lub przypadkach o ts. liczbie sylab: politykiem, fizykach, matematyku, ALE: polityk**a**mi, fizyk**o**wi matematyk**o**wi;
- czasowniki w trybie oznajmującym w 1 i 2 os. l.mn.: pis**a**liśmy, chodz**i**łyście;
- czasowniki w trybie przypuszczającym w 1, 2 i 3 os. l.p. (krz**y**czałbym, p**o**niósłbyś, z**a**jąłby) oraz 3 os. l.mn. (skończ**y**liby);
- liczebniki główne 2-sylabowe z cząstkami -kroć, -set, -sta: t**y**siąckroć, dzi**e**więćset, czt**e**rysta;
- spójniki połączone z końcówkami osobowymi czasownika –śmy, -ście oraz morfemami trybu przypuszczającego: **a**byście, ż**e**byśmy, j**e**śliby, poni**e**ważby.



Pałac Staszica, siedziba Rady Języka Polskiego

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Największą trudność może sprawiać poprawne akcentowanie proparoksytoniczne, czyli na trzeciej sylabie od końca, zwłaszcza w wyrazach pochodzenia obcego, o czym świadczą błędy rejestrowane w wypowiedziach publicznych. Pisze o tym Rada Języka Polskiego:

> „Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przekazało Radzie list pewnej warszawianki, w którym wyraża ona oburzenie z powodu

rozpowszechniającego się zwyczaju akcentowania na drugiej sylabie od końca wyrazów tradycyjnie akcentowanych na trzecią sylabę. Zmiana ta dotyczy, według korespondentki, wyrazów „nauka, polityka, muzyka, opera, technikum, politechnika, fabuła, fantastyka, prezydent itd.", których poprawna wymowa powinna być, jej zdaniem, nauczana w szkole podstawowej.

W odpowiedzi na ten list sekretarz Rady napisała:

[…] Podzielam Pani niepokój dotyczący niestarannego akcentowania wyrazów obcego pochodzenia przez osoby publiczne. Podobnie jak Pani, uważam, że najwłaściwszymi formami obecnymi w mediach masowych powinny być ***pre****zydent*, *po****li****tyka*, ***mu****zyka*. Dodam, że staranność wymaga, by oprócz wyrazów pochodzenia łacińskiego zakończonych na *–yka*, *-ika* także czasowniki w 1. i 2. osobie liczby mnogiej czasu przeszłego (*robiliśmy*, *robiliście*) oraz w 1., 2. i 3. osobie liczby pojedynczej i 3. osobie liczby mnogiej trybu przypuszczającego (*robiłbym*, *robiłbyś*, *robiłby*, *robiliby*) były akcentowane na 3. sylabie od końca (a więc: *ro****bi****liśmy*, *ro****bi****liście*, ***ro****biłbym*, ***ro****biłbyś*, ***ro****biłby*, *ro****bi****liby*), a czasowniki w 1. i 2. osobie liczby mnogiej trybu przypuszczającego — na 4. sylabie od końca (*ro****bi****libyśmy*, *ro****bi****libyście*). Niestety, wiele nietypowych form językowych upodabnia się do form typowych — zjawisko to dotyczy także akcentowania; ponieważ zdecydowana większość polskich wyrazów akcentuje się na 2. sylabie od końca, taki akcent można spotkać także w tych słowach i formach, które tradycyjnie akcentuje się w inny sposób.

Pozwolę sobie nie zgodzić się z Panią, że wyraz *nauka* należy akcentować na 3. sylabie od końca. Nie jest to słowo pochodzenia łacińskiego, lecz rdzennie polskie, a występująca w nim cząstka *na-* to historyczny przedrostek (obecny także np. w wyrazach *nauczyciel*, *nauczyć*). Ten wyraz akcentuje się więc na 2. sylabie od końca (*na-****u****-ka*) lub na 3. sylabie od końca (***na****-u-ka*).

> […]
> Profesor Jadwiga Puzynina zwróciła uwagę na to, że Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN pod red. A. Markowskiego dopuszcza oboczne akcentowanie wyrazu prezydent: na drugiej albo na trzeciej sylabie od końca. Podobną uwagę zgłosił prof. W. Pisarek.
>
> 2002 r.
>
> Źródło: http://www.rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=337:poprawne-akcentowanie&catid=44&Itemid=208.

Zestrój akcentowy

Kiedy grupa sylab jest związana jednym głównym akcentem, mówimy wówczas o zestroju akcentowym. Jest to pojęcie szerokie, ponieważ obejmuje zarówno pojedyncze wyrazy akcentowane (czyli przypadki, o których dotąd była mowa), jak i połączenia wyrazu głównego (zasadniczego, akcentowanego) z tzw. słowami pomocniczymi (nieakcentowanymi). Na przykład wyrażenie *nie chciało mi się*, mimo że składa się z kilku słów, posiada jeden akcent główny (na sylabie chcia-), a zatem stanowi jeden zestrój akcentowy. W poezji zestroje akcentowe i ich właściwości służą jako fundament wierszy tonicznych, czyli takich, których budowa opiera się na równej liczbie akcentów w każdym wersie (niekoniecznie rozłożonych równomiernie) – inaczej niż w wierszu sylabicznym, gdzie istotą wersyfikacji jest powtarzalność liczby sylab w wersach.

Słownik

> **akcent**
>
> (łac. *accentus* – nacisk) nacisk w postaci silniejszego wydechu na pewien odcinek wypowiadanego tekstu, pełniący funkcję demarkacyjną (odróżniania od siebie wymawianych słów lub wyrażeń, wskazywania granic między nimi)
> **akcent inicjalny**
>
> (łac. *initio* – początek) akcent na pierwszej sylabie wyrazu akcent oksytoniczny – akcent na ostatniej sylabie wyrazu
> **akcent paroksytoniczny**
>
> (gr. *paroxútonos* – mający akcent na przedostatniej sylabie) akcent na przedostatniej sylabie wyrazu, najbardziej rozpowszechniony w polszczyźnie akcent proparoksytoniczny – akcent na trzeciej sylabie od końca
> **leksem**
>
> (gr. *léksis* – wyraz, od *légein* – mówić) wyraz, abstrakcyjna jednostka słownika

wiersz sylabiczny

(łac. *syllaba*, od gr. *syllabḗ* – wzięte razem) typ wiersza, którego organizacja zasadza się na ustalonej liczbie sylab w każdym wersie

wiersz toniczny

(łac. *tonus* – napięcie, dźwięk, ton w muzyce) typ wiersza, którego wersyfikację organizuje liczba akcentów w każdym wersie, niekoniecznie równomiernie rozłożonych

zestrój akcentowy

odcinek tekstu pod wspólnym akcentem głównym

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj uważnie wiersza Jana Kasprowicza z tomu *Księga ubogich*, śledząc zarazem tekst pisany. Zwróć uwagę na liczbę i rozkład akcentów w każdym wersie. Jaka zasada rządzi strukturą utworu? Nazwij ten typ wiersza.

Polecenie 2

Czy znasz inne utwory poetyckie, które reprezentują ten sam typ wiersza, co tekst Kasprowicza? Jeśli tak, wymień co najmniej jeden, jeśli nie, poszukaj przykładów w internecie.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: https://zpe.gov.pl/b/PM8bBo2zf

---

Jan Kasprowicz

O wielcy i syci tej ziemi!

Cóż z wami łączyć mnie może,

Choć głodno spać się nie kładę,

Choć, miast barłogu, mam łoże?

Choć biała na mnie koszula,

Z tych samych lnów uprzędzona,

I choć jednakie nam sukno

Pokrywa nasze ramiona?

Choć nieraz przy wspólnym stole

Z jednakich jemy talerzy,

Nad czystym schyleni obrusem,

Co dziesięć łokci mierzy?

Choć z szklenic o złotym brzegu,

Rżniętych w kosztownym krysztale,

Jednakie pijący wino,

Z wami je razem chwalę?

Cóż może mnie skuwać z wami,

Jakie ogniwa i sploty,

Choć wspólne snać mamy grzechy.

I wspólne, jeśli są, cnoty?

Choć, z jarzma dziś wyprzęgnięty,

W rozsypiającem tem lecie

Bezczynnie się włóczę po drogach,

Tak samo, jak wy to umiecie?

Choć mógłbym z niejednym z waszych

Słuchać dziś szeptów tej głuszy,

Bo i wy przecież także

Wrażliwe miewacie uszy —

I z was zamyśleńcy powstali,

Patrzący na świat nieobłudnie,

Co jakżeż głęboko umieli

Sondę zapuszczać w studnię!

Jakież mnie wiążą z wami

Łączniki, węzły i spójnie,

Choć jedno z błękitów słońce

Spogląda na nas tak czujnie?

Chociaż ten grom, co w tej chwili

Zabójczym zahuczał głosem,

Mógłby tu mnie razem z wami

Jednym powalić ciosem?

Choć śmierć ma, tak samo, jak wasza,

Licha być może i podła —

Z uwiądu, co musiał zejść z drogi,

Która ku chwale wiodła?...

Te na samotnych przechadzkach

Zadaję sobie pytania,

Pragnący posiąść tę miłość,

Co się ku wszystkim skłania.

Lecz czuję, choć pęd swych zastrzeżeń

Trzymam usilnie na wodzy,

Że sercu mojemu najbliżsi

Maluczcy i przeubodzy —

Że wszystko, co tylko jest w duszy

Z najszlachetniejszej przędzy,

Ludzkiemu oddaję cierpieniu,

Ludzkiej poświęcam nędzy.

Jan Kasprowicz

X

O wielcy i syci tej ziemi!
Cóż z wami łączyć mnie może,
Choć głodno spać się nie kładę,
Choć, miast barłogu, mam łoże?

Choć biała na mnie koszula,
Z tych samych lnów uprzędzona,
I choć jednakie nam sukno
Pokrywa nasze ramiona?

Choć nieraz przy wspólnym stole
Z jednakich jemy talerzy,
Nad czystym schyleni obrusem,
Co dziesięć łokci mierzy?

Choć z szklenic o złotym brzegu,
Rżniętych w kosztownym krysztale,
Jednakie pijący wino,
Z wami je razem chwalę?

Cóż może mnie skuwać z wami,
Jakie ogniwa i sploty,
Choć wspólne snać mamy grzechy.
I wspólne, jeśli są, cnoty?

Choć, z jarzma dziś wyprzęgnięty,
W rozsypiającem tem lecie
Bezczynnie się włóczę po drogach,
Tak samo, jak wy to umiecie?

Choć mógłbym z niejednym z waszych
Słuchać dziś szeptów tej głuszy,
Bo i wy przecież także
Wrażliwe miewacie uszy —

I z was zamyśleńcy powstali,
Patrzący na świat nieobłudnie,
Co jakżeż głęboko umieli
Sondę zapuszczać w studnię!

Jakież mnie wiążą z wami
Łączniki, węzły i spójnie,
Choć jedno z błękitów słońce
Spogląda na nas tak czujnie?

Chociaż ten grom, co w tej chwili
Zabójczym zahuczał głosem,
Mógłby tu mnie razem z wami
Jednym powalić ciosem?

Choć śmierć ma, tak samo, jak wasza,
Licha być może i podła —
Z uwiądu, co musiał zejść z drogi,
Która ku chwale wiodła?...

Te na samotnych przechadzkach
Zadaję sobie pytania,
Pragnący posiąść tę miłość,
Co się ku wszystkim skłania.

Lecz czuję, choć pęd swych zastrzeżeń
Trzymam usilnie na wodzy,
Że sercu mojemu najbliżsi
Maluczcy i przeubodzy —

Że wszystko, co tylko jest w duszy
Z najszlachetniejszej przędzy,
Ludzkiemu oddaję cierpieniu,
Ludzkiej poświęcam nędzy.

Źródło: Jan Kasprowicz, *X*, [w:] *Księga ubogich*, 1934, s. 31–33.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Akcent na ostatniej sylabie to akcent...

- inicjalny.
- oksytoniczny.
- paroksytoniczny.
- proparoksytoniczny.

Ćwiczenie 2

W jakiej gwarze zachował się staropolski akcent inicjalny?

- warszawskiej
- wielkopolskiej
- kurpiowskiej
- podhalańskiej

Ćwiczenie 3

W jakim trybie czasowniki mogą być akcentowane na czwartej sylabie od końca?

- ◯ oznajmującym
- ◯ przypuszczającym
- ◯ rozkazującym

Ćwiczenie 4

Zaznacz kolorem niebieskim wyrazy lub formy akcentowane na przedostatniej sylabie, a czerwonym wyrazy lub formy akcentowane na trzeciej sylabie od końca.

☐ niebieski ☐ czerwony

jasnowidz

matematyka

substancja

polityka

literatura

muzyka

komputerowy

smartfon

napisałbyś

Ćwiczenie 5

Słowniki poprawnościowe dopuszczają alternatywne akcentowanie wyrazu nauka – na przedostatniej lub na ostatniej sylabie od końca wyrazu. Wyjaśnij, co jest źródłem tej alternatywy w wymowie oraz dlaczego normatywiści uznali ją za dopuszczalną.

Ćwiczenie 6

Słowniki poprawnościowe dopuszczają alternatywne akcentowanie wyrazu prezydent – na przedostatniej lub na pierwszej sylabie. Wyjaśnij, co jest źródłem tej alternatywy w wymowie oraz dlaczego normatywiści uznali ją za dopuszczalną.

Przypomnij sobie cytowaną w sekcji *Przeczytaj* wypowiedź Sekretarz Rady Języka Polskiego na temat poprawnego akcentowania.

Ćwiczenie 7

W podanych przykładach zestrojów akcentowych zaznacz kolorem niebieskim wyraz akcentowany, zielonym proklityki, a pomarańczowym enklityki.

- niebieski
- zielony
- pomaranczowy

kocham cię

nie sądzę

chodź no tu

po wakacjach

nie podoba mi się

Ćwiczenie 8

Wskaż najważniejszą cechę łączącą wiersz sylabiczny z wierszem tonicznym oraz najistotniejszą różnicę między nimi.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka, Bożena Święch
Przedmiot: Język polski

Temat: Zasady akcentowania wyrazów w języku polskim

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

IV. Samokształcenie.

8. posługuje się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;

11. korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto rozumie proces kształtowania się systemu gramatycznego i potrafi wskazać jego elementy we fleksji, fonetyce i składni.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozpoznaje prozodyczne elementy stylu: akcent, intonacja, dynamika, rytmizacja i określa ich funkcje w tekście;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- zapoznaje się z różnymi typami akcentów wyrazowych w języku polskim;
- utrwala znajomość zasad poprawnego akcentowania;
- doskonali umiejętność unikania popełniania najczęstszych błędów akcentowych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- podająca;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Uczniowie zapoznają się z umieszczonymi w e-materiałach informacjami o zasadach akcentowania wyrazów w języku polskim. Opracowują skrót najważniejszych treści. Sporządzają mapę myśli na ich temat.
2. Każdy uczeń samodzielnie do fragmentu dowolnego tekstu literackiego opracowuje pytanie o zasadę lub zasady akcentowania wyrazów w języku polskim. Zapisuje swoje pytania na fiszce i dedykuje je wybranemu koledze w klasie, który jest zobowiązany do udzielenia odpowiedzi na nie (zabawa edukacyjna).
3. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z audiobookiem i wykonują załączone do niego polecenia. Następnie samodzielnie wykonują zamieszczone w e-materiale kolejne ćwiczenia 1, 2, 3, 4, 5, 6. Zapisują swoje realizacje zadania, a po jego wykonaniu wskazywani przez nauczyciela uczestnicy zajęć wymieniają się odpowiedziami. Nauczyciel komentuje wypowiedzi uczniów, akcentując najistotniejsze treści.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel dzieli klasę na dwa zespoły i każdemu przydziela kartę pracy, na której zapisane zostało ćwiczenie do wykonania. Prosi o ich wykonanie. Uczniowie najpierw wykonują ćwiczenia samodzielnie, a potem ustalają odpowiedzi.
2. GRUPA PIERWSZA
   KARTA PRACY
   Ćwiczenie
   (na podstawie *Nowe formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce*, praca zbiorowa pod redakcją Katarzyny Kłosińskiej, Warszawa, 2014 r., s. 17)
   Proszę głośno przeczytać następujące zdania, zaznaczyć akcenty w podkreślonych wyrazach (zgodnie z wymaganiami normy wzorcowej) oraz określić typ akcentu.
   1. Zdalibyście egzaminy na uniwersytet, później jeden zajmowałby się jakąś epoką sprzed kilkuset lat, drugi przeprowadzałby analizy kosmetyków, a ty zostałbyś prezydentem Rzeczpospolitej.
   2) Ten arcymistrz (mój eksmąż) nie dal rady czterystu matematykom.
   3) Oficer i dwaj chemicy zwiedziliby Kostarykę, a potem pojechaliby na Korsykę, gdzie nasz prezydent poznał tego fizyka.

4) Chociażbyś nie chciał, pojedziesz do muzeum w Afryce. […] 7) W ostatniej chwili złapał pekaes.

Typy akcentów
a) paroksytoniczny (2. syl. od końca) uzasadnienie systemowe: to typowy akcent w jęz. pol.
b) proparoksytoniczny (3 syl. od końca uzasadnienie systemowo-historyczne: historyczny akcent kilku form gramatycznych
c) proparoksytoniczny (3. syl. od końca uzasadnienie normatywne: część wyrazów przejęła akcent od swych obcojęzycznych poprzedników (głównie greki i łaciny), często za pośrednictwem nowożytnych języków obcych
d) na 4. i 5. syl. od końca uzasadnienie systemowo-historyczne – historyczny akcent kilku form gramatycznych
e) oksytoniczny (na ostatniej syl.) uzasadnienie systemowe – akcent niektórych kategorii gramatycznych.

3. GRUPA DRUGA
   KARTA PRACY
   Ćwiczenie
   (na podstawie *Nowe formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce*, praca zbiorowa pod redakcją Katarzyny Kłosińskiej, Warszawa, 2014 r., s. 17-18)
   Proszę zaznaczyć akcenty podkreślonych wyrażeń przyimkowych oraz uzasadnić swoje decyzje.
   1. Zrób to dla mnie 2) Czekaj na mnie. 3) Myśl o nas. 4) Idę na mszę. 5) Dał na mszę. 6) Wszedł po pas. 7) Czytał na głos. 9) Brał ją pod włos. 10) Kandydat na prezydenta liczył tylko na wieś. Wiedział, że mieszkańcy miast nie będą na niego głosować. 11) Wybrał się na wieś. 12) Wyjechał na rok. 12) Robi to raz na rok. 14) Oparł się o mur. 15) Odłożył te sprawy na bok. 16) Ciotka mówiła, że coś ją kłuje w lewym boku. W ogóle od jakiegoś czasu skarży się na bok. 17) Założył szelki na krzyż. 18) Patrzył na krzyż na ścianie. 19) Spojrzał najpierw w górę, a potem na dół. 20) Popatrzył na dół w ziemi. 21) Wyszedł na dwór. 22) Poszła za dom. 23) Wyszła za mąż.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne nr 7 i 8. Przygotowują uzasadnienia poprawnych odpowiedzi

Materiały pomocnicze:

- *Nowe formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce,* praca zbiorowa pod redakcją Katarzyny Kłosińskiej, Warszawa, 2014 r.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą urządzić konkurs na poprawne literowanie wyrazów i ich akcentowanie.